

ŽMONIŲ KITŲ BAKTERINIŲ IR VIRUSINIŲ UŽKREČIAMŲJŲ LIGŲ EPIDEMIOLOGINĖ 2024 M. APŽVALGA

1. ĮVADAS

Europos retomis ligomis sergančių pacientų organizacijų aljanso (*European Organization for Rare Diseases – EURORDIS*) duomenimis¹, šiuo metu nustatyta daugiau nei 6 tūkst. įvairių retų ligų, kurioms priskiriamos ir kai kurios užkrečiamosios ligos². Lietuvoje užkrečiamųjų ligų registravimas asmens ir visuomenės sveikatos priežiūros įstaigose vykdomas pagal Užkrečiamųjų ligų ar susijusių specialiųjų sveikatos problemų, registruojamų asmens ir visuomenės sveikatos priežiūros įstaigose, sąrašą³ į kurį įtrauktos ir retos užkrečiamosios ligos: Ebolos ir Marburgo virusinės ligos, Krymo-Kongo hemoraginė karštligė, Lasos karštligė, dengės karštligė, geltonoji karštligė, hemoraginė karštligė su inkstų sindromu, leptospirozė, bruceliozė, raupsai, legioneliozė, Krocifeldo-Jakobo (*Creutzfeldt-Jakob*) liga, maras ir kt.

2024 m. Užkrečiamųjų ligų ir jų sukėlėjų valstybės informacinėje sistemoje (toliau – ULSVIS) registruoti legioneliozės, dengės karštligės, Krocifeldo-Jakobo (*Creutzfeldt-Jakob*) ligos atvejai.

1.1. LEGIONELIOZĖ

Legioneliozė – tai ūminė infekcinė liga, kuriai būdingos dvi pagrindinės kliniškai ir epidemiologiškai susijusios ligos formos: pirmoji – legionierių liga (A48.1 pagal Tarptautinės statistinės ligų ir sveikatos sutrikimų klasifikacijos dešimtąjį pataisytą ir papildytą leidimą „Sisteminis ligų sąrašas“ (Australijos modifikacija, TLK-10-AM) (toliau – TLK-10-AM), kuriai būdinga pneumonija, ir antroji – Pontiako karštligė (A48.2 pagal TLK-10-AM), pasižyminti lengvesne ūminės respiracinės ligos eiga be pneumonijos. Europos ligų prevencijos ir kontrolės centras (toliau – ECDC) Europos Sąjungos / Europos ekonominės erdvės (toliau – ES / EES) lygmeniu vykdo legionierių ligos epidemiologinę priežiūrą. Lietuvoje vykdoma legionierių ligos ir Pontiako karštligės epidemiologinė priežiūra. Pontiako karštligės atvejų 2024 m. nebuvo registruota.

ULSVIS duomenimis, Lietuvoje 2013–2024 m. laikotarpiu buvo užregistruoti 236 legionierių ligos atvejai, iš jų 48 – 2024 m. (1,66 atvejo 100 tūkst. gyv.) (1 pav.). Iš 48 2024 m. ULSVIS registruotų legionierių ligos atvejų 45 atitiko nustatytą legionierių ligos atvejų apibrėžtį⁴. Pagal legionierių ligos atvejo apibrėžtį iš 45 atvejų 31 atvejis klasifikuotas kaip patvirtintas, 14 – tikėtini.

Į šią sergamumo apžvalgą įtraukti visi 48 2024 m. ULSVIS registruoti legionierių ligos atvejai.

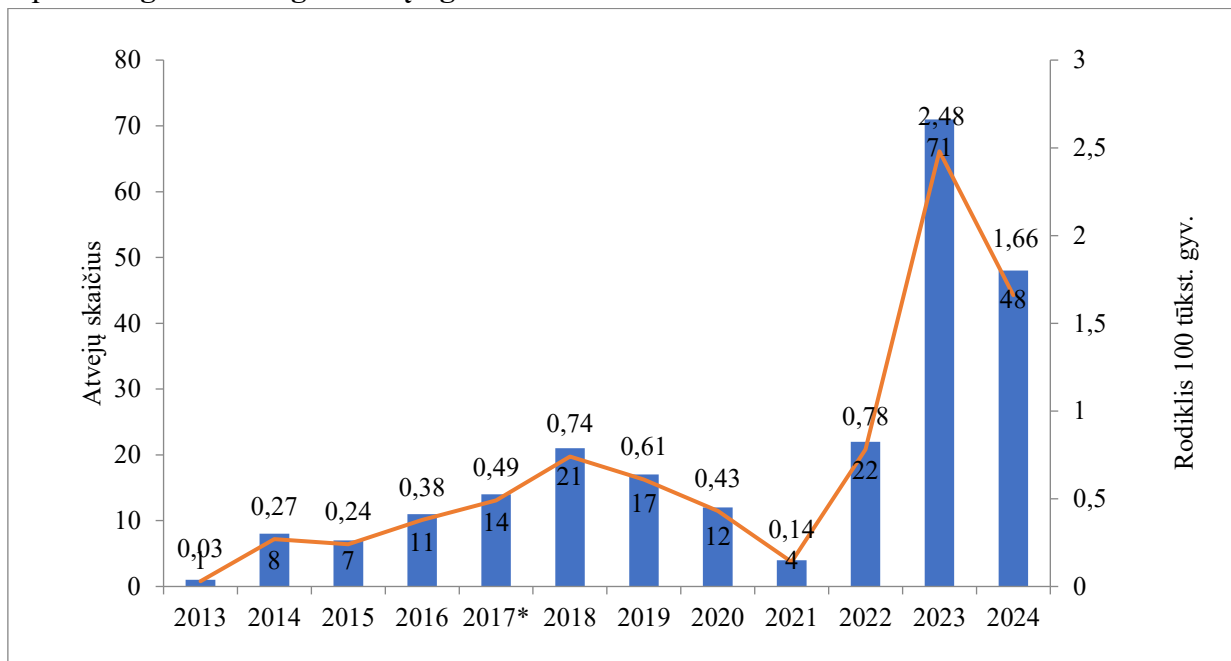
¹ <https://www.eurordis.org/information-support/what-is-a-rare-disease/>

² <https://www.orpha.net/en/disease/list>

³ Užkrečiamųjų ligų ar susijusių specialiųjų sveikatos problemų, registruojamų asmens ir visuomenės sveikatos priežiūros įstaigose, sąrašas, patvirtintas Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2002 m. gruodžio 24 d. įsakymu Nr. 673 „Dėl Privalomojo epidemiologinio registravimo objektų registravimo ir informacijos apie juos teikimo tvarkos aprašo patvirtinimo“

⁴ 2018 m. birželio 22 d. Komisijos įgyvendinimo sprendimas (ES) 2018/945 dėl užkrečiamųjų ligų ir susijusių specialiųjų sveikatos problemų, kurioms turi būti taikoma epidemiologinė priežiūra, ir susijusių atvejų apibrėžčių <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018D0945&from=LT>

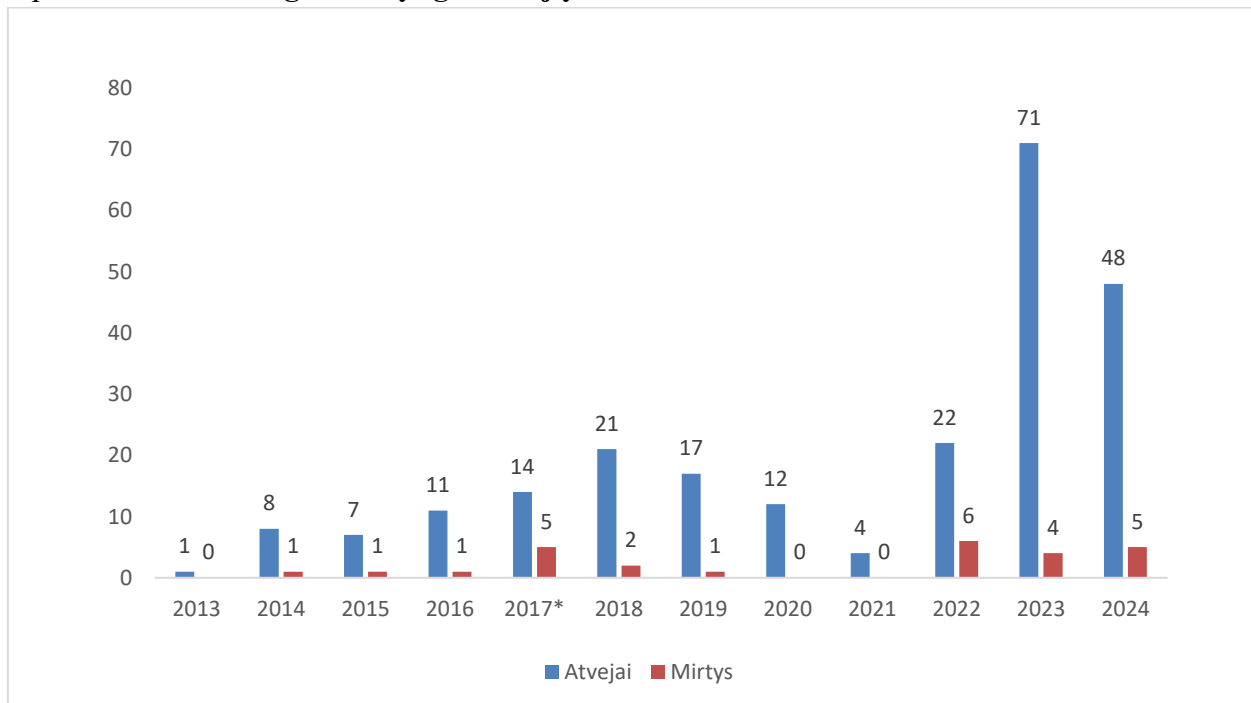
1 pav. Sergamumo legionierių liga dinamika 2013–2024 m.

* 2017 m. užregistruota 15 legioneliozės atvejų (0,53 atvejo 100 tūkst gyv.): 14 legionierių ligos atvejų (0,49 atvejo 100 tūkst. gyv.), 1 – Pontiako karštligės atvejis.

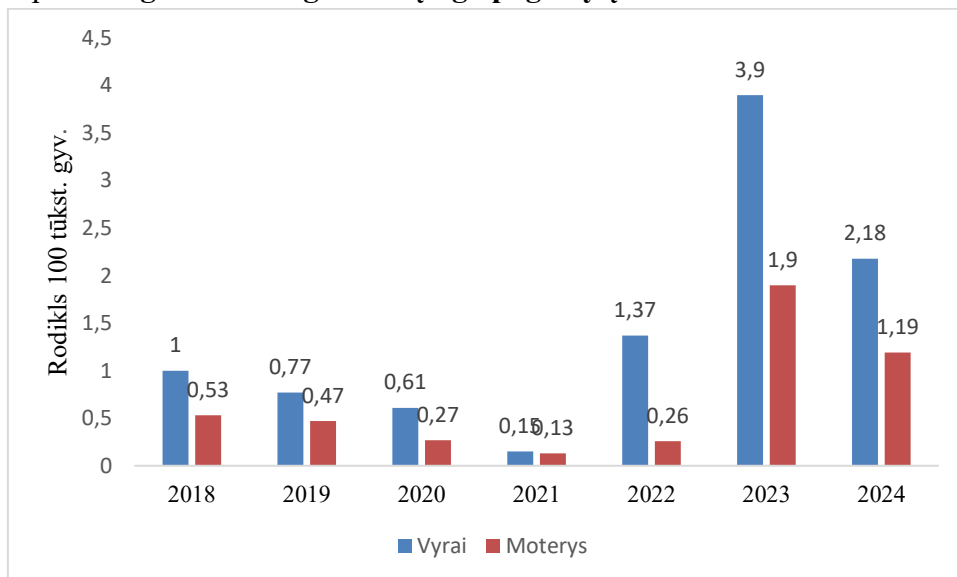
2024 m. hospitalizuoti 44 (91,7 proc.) legionierių liga susirgę asmenys. 2013–2024 m. laikotarpiu registruoti 26 mirties nuo legionierių ligos atvejai, iš jų 5 – 2024 m. (2 pav.).

2 pav. Mirties nuo legionierių ligos atvejų skaičius 2013–2024 m.

Legionierių liga dažniau registruojama tarp vyrų. 2024 m. tarp susirgusiųjų buvo 30 vyrų (2,18 atvejo 100 tūkst. gyv.) ir 18 moterų (1,19 atvejo 100 tūkst. gyv.) (3 pav., 1 lentelė). 2018–2024 m. iš visų susirgusiųjų 68,2 proc. sudarė vyrai.

3 pav. Sergamumas legionierių liga pagal lytį 2018–2024 m.

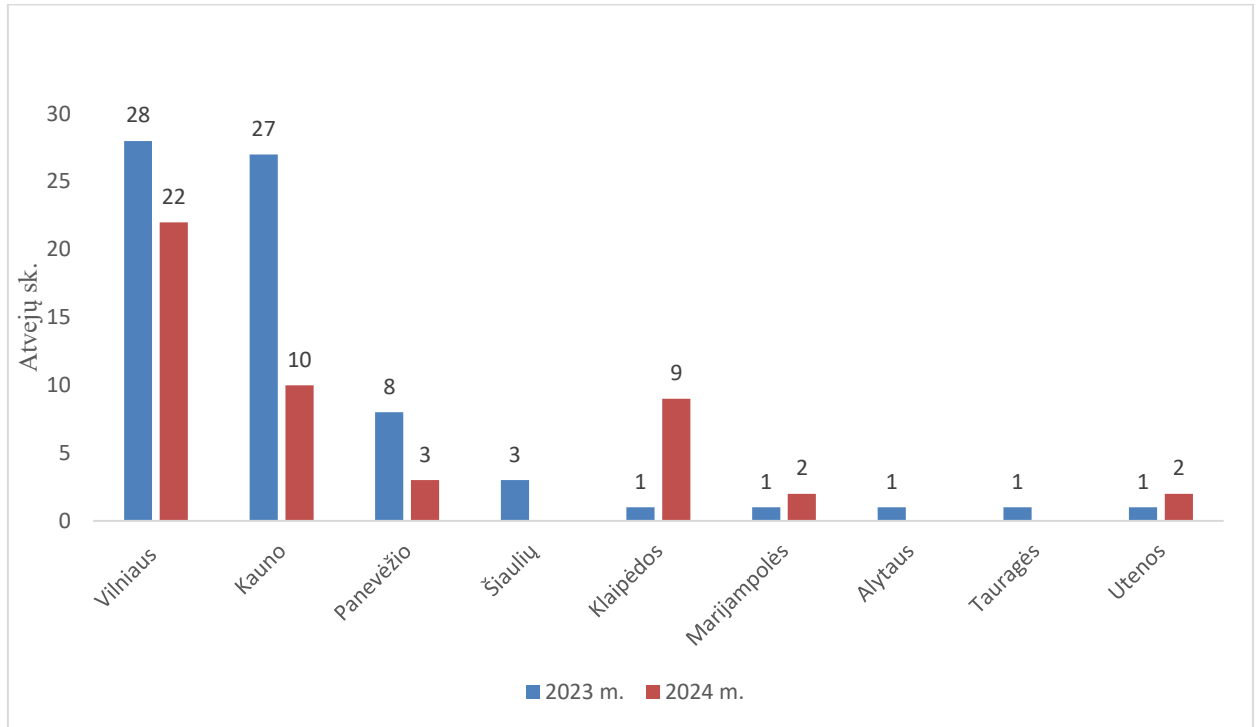

1 lentelė. Susirgusių asmenų struktūra pagal lytį 2018–2024 m.

Metai	Vyrai		Moterys		Iš viso:	
	Atvejų skaičius	Sergamumo rodiklis 100 tūkst. gyv.	Atvejų skaičius	Sergamumo rodiklis 100 tūkst. gyv.	Atvejų skaičius	Sergamumo rodiklis 100 tūkst. gyv.
2024	30	2,18	18	1,19	48	1,66
2023	52	3,85	19	1,25	71	2,47
2022	18	1,37	4	0,26	22	0,78
2021	2	0,15	2	0,13	4	0,14
2020	8	0,61	4	0,27	12	0,43
2019	10	0,77	7	0,47	17	0,61
2018	13	1	8	0,53	21	0,74
Iš viso:	133		62		195	
Iš viso %:	68,2		31,8		100	

2024 m. susirgimai legionierių liga buvo registruoti 6 apskrityse. Vilniaus apskrityje 2024 m. registruota 45,8 proc. visų legionierių ligos atvejų (4 pav., 2 lentelė). 2024 m. Vilniaus, Kauno, Panevėžio apskrityse registruotas mažesnis legionierių ligos atvejų skaičius lyginant su 2023 m. registruotų atvejų skaičiumi šiose apskrityse. Didžiausias sergamumas legionierių liga 2024 m. registruotas Klaipėdos apskrityje – 2,62 atvejo 100 tūkst. gyventojų.

4 pav. Legionierių ligos atvejų skaičius apskrityse 2023–2024 m.

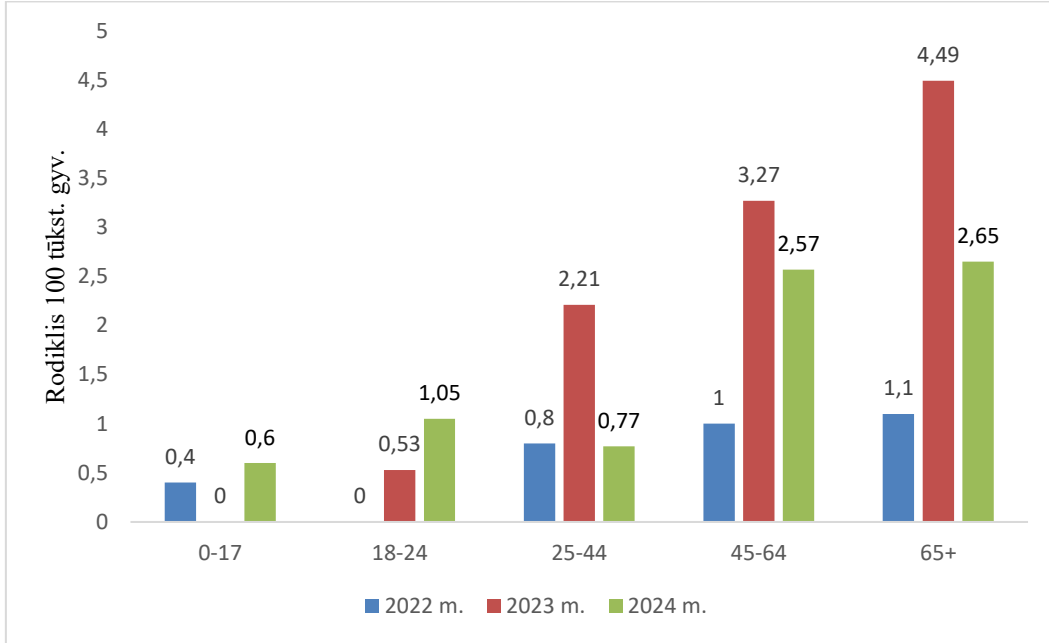

2 lentelė. Sergamumas legionierių liga Lietuvoje pagal apskritis 2023–2024 m.

Regionas	Susirgimų skaičius	Rodiklis 100 tūkst. gyv.	Susirgimų skaičius	Rodiklis 100 tūkst. gyv.
	2023 m.		2024 m.	
Vilniaus	28	3,26	22	2,51
Kauno	27	4,63	10	1,7
Panevėžio	8	3,8	3	1,45
Šiaulių	3	1,13	0	0
Klaipėdos	1	0,3	9	2,62
Alytaus	1	0,74	0	0
Marijampolės	1	0,74	2	1,5
Tauragės	1	1,1	0	0
Utenos	1	0,79	2	1,63
Telšių	0	0	0	0
Iš viso	71	2,47	48	1,66

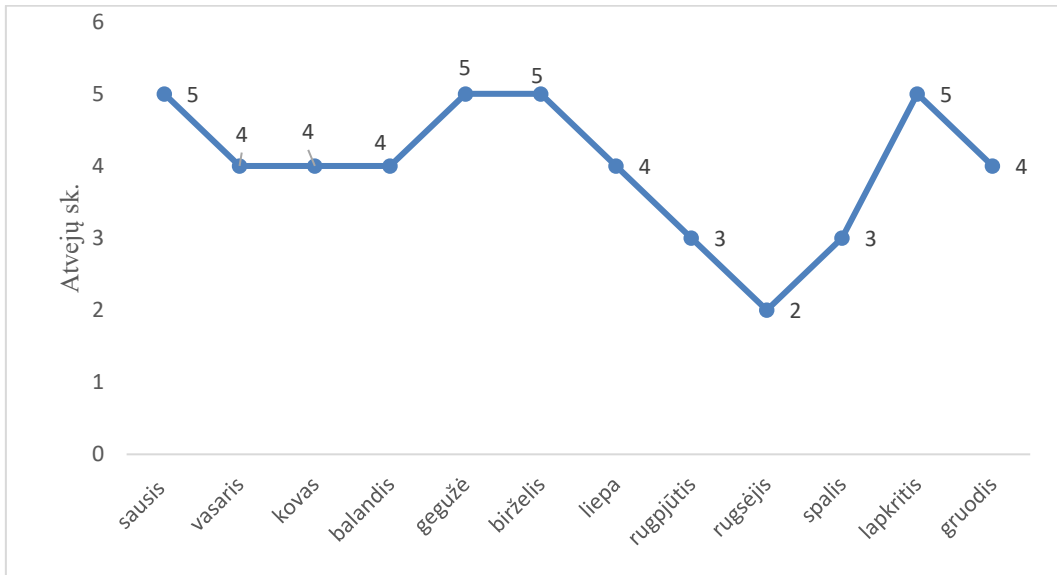
Vyresnis amžius yra vienas iš legionierių ligos rizikos veiksnių. Sergamumo rodikliai legionierių liga didesni tarp vyresnio amžiaus asmenų (5 pav.). 2024 m. 77,1 proc. ligos atvejų buvo užregistruota tarp vyresnių nei 45 metai amžiaus asmenų.

5 pav. Sergamumas legionierių liga pagal amžiaus grupes 2022–2024 m.

Legionierių ligos atvejų registruojama ištisus metus. ECDC duomenimis, pastaraisiais metais didžiausias ligos atvejų skaičius bendrai ES / EEE šalyse registruojamas šiltuoju metų laiku – birželio–spalio mėnesiais. Lietuvoje vertinant registruotų ligos atvejų skaičių 2024 m. pagal pirmųjų ligos simptomų išsivystymo pradžią išreikšto sezoniškumo nestebima (6 pav.).

6 pav. Legionierių ligos atvejų pasiskirstymas pagal mėnesius pagal pirmųjų ligos simptomų išsivystymo pradžią 2024 m.

Legionierių ligos atvejai yra klasifikuojami į susijusius su kelionėmis, hospitalinius, įgytus visuomenėje. Didžioji dalis legionierių ligos atvejų dažniausiai siejami su tikėtiniais užsikrėtimais visuomenėje (3 lentelė).

3 lentelė. Legionierių ligos atvejų klasifikacija pagal tikėtiną užsikrėtimo vietą 2024 m.

Atvejai pagal tikėtiną / nustatytą užsikrėtimo vietą	Atvejų skaičius	Procentai
Numanoma, kad užsikrėtė visuomenėje (įskaitant gyvenamąją vietą)	39	81,25
Visuomenėje, kai įrodyta tiksli užsikrėtimo vieta	0	0
Susiję su kelione į užsienį	2	4,17
Susiję su kelione šalies viduje	0	0
Hospitaliniai	4	8,33
Kita	0	0
Nežinoma	3	6,25
Iš viso	48	100

Legionierių ligos rizikos faktoriams priskiriamas rūkymas, įvairios lėtinės ligos ar būklės, silpninančios imuninę sistemą. ULSVIS pateikta informacija apie 37 susirgusiųjų, iš kurių 18 (48,65 proc.) buvo rūkantys arba rūkę praeityje asmenys, rūkymo būklę. ULSVIS pateikta informacija apie 24 susirgusiųjų lėtinės ligas ar būkles, iš kurių dažniausiai pasitaikančios – lėtinės širdies ir kraujagyslių sistemos ligos, cukrinis diabetas, onkologinės ligos, lėtinės plaučių ir inkstų ligos.

Pagrindinis legionierių ligos nustatymo metodas Lietuvoje yra *L. pneumophila* antigeno nustatymas šlapime. Vadovaujantis ULSVIS duomenimis, 2024 m. 27 ligos atvejai buvo diagnozuoti atlikus tik *L. pneumophila* antigeno nustatymo šlapime tyrimą, 4 atvejai – atlikus ir antigeno nustatymo šlapime tyrimą, ir PGR, 13 atvejų – atlikus tik PGR tyrimą, 4 atvejai – atlikus serologinius tyrimo metodus.

1.2. DENGĖS KARŠTLIGĖ

ULSVIS duomenimis, 2024 m. Lietuvoje užregistruota 11 įvežtinių dengės karštligės atvejų (0,38 atvejo 100 tūkst. gyv.). Pagal dengės karštligės atvejo apibrėžtį, 9 atvejai klasifikuoti kaip patvirtinti, 2 – tikėtini.

Dengės karštligė yra endeminė liga daugiau nei 100 tropinio ir subtropinio klimato šalių Afrikoje, Amerikoje, Pietų ir Pietryčių Azijoje, Ramiojo vandenyno vakariniame regione. Asmenys, kuriems liga 2024 m. buvo diagnozuota Lietuvoje, ligos inkubacinio periodo metu keliavo po įvairius endeminius šios ligos kraštus: Indoneziją, Balio salą, Maldyvus, Braziliją, Puerto Riką, Tanzaniją, Tailandą, Beniną ir kt.

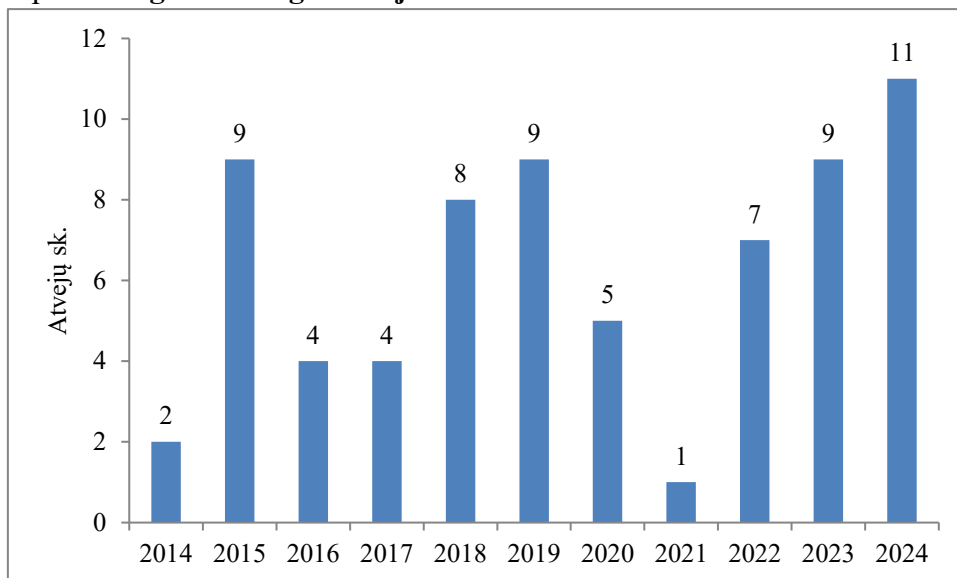
2024 m. susirgusiųjų dengės karštlige amžius svyravo nuo 29 iki 62 m. Dengės karštligė diagnozuota 6 vyrams (0,44 atvejo 100 tūkst. gyv.) ir 5 moterims (0,33 atvejo 100 tūkst. gyv.). 8 įvežtiniai ligos atvejai nustatyti Vilniaus apskrityje, 3 – Kauno apskrityje. 2024 m. hospitalizuoti 4 (36,4 proc.) dengės karštlige susirgę asmenys.

ECDC duomenimis, ES / EEE šalyse matoma didėjanti įvežtinių dengės karštligės atvejų tendencija. Didėjant įvežtinių atvejų skaičiui ES / EEE regionuose ir vykstant klimato pokyčiams,

sudarantiems palankesnes sąlygas *Aedes* uodams įsitvirtinti Europos šalyse, didėja vietinio plitimo dengės karštligės rizika įvairiose Europos šalyse⁵.

2014–2024 m. Lietuvoje iš viso buvo užregistruoti 69 įvežtiniai dengės karštligės atvejai (7 pav.).

7 pav. Dengės karštligės atvejai 2014–2024 m.

1.3. KROICTFELDO-JAKOBO (CREUTZFELDT-JACOBO) LIGA

2024 m. ULSVIS registruoti 4 Kroicfeldo-Jakobo (*Creutzfeldt-Jakob*) ligos (retos degeneracinės smegenų ligos) atvejai. Yra išskiriamos kelios šios ligos formos. Dažniausia yra sporadinė forma (labiausiai paplitusi pasaulyje, sudaro apie 85 proc. visų atvejų), kurios išsivystymo priežastys nežinomos. 2024 m. nustatyti 3 sporadinės formos atvejai, 1 atvejo ligos forma nežinoma. Kroicfeldo-Jakobo (*Creutzfeldt-Jakob*) ligos išėitis visais atvejais yra letali.

Naujojo Kroicfeldo-Jakobo (*Creutzfeldt-Jakob*) ligos varianto, kurio epidemiologinę priežiūrą vykdo ECDC, atvejų neregistruota. Ši ligos forma yra labai reta ir ja galima užsikrėsti valgant spongiforminę encefalopatija užsikrėtusių galvijų mėsą.

1.4. IŠVADOS

1. 2024 m. Lietuvoje registruoti 48 legionierių ligos atvejai (1,66 atvejo 100 tūkst. gyv.). 45,8 proc. ligos atvejų registruota Vilniaus apskrityje. Susirgimai legionierių liga dažnesni tarp vyresnių nei 45 m. asmenų ir dažniau registruojami tarp vyrų.

2. 2024 m. Lietuvoje užregistruota 11 įvežtinių dengės karštligės atvejų. Liga diagnozuota asmenims, grįžusiems iš endeminių šios ligos teritorijų.

3. 2024 m. registruoti 4 Kroicfeldo-Jakobo (*Creutzfeldt-Jakob*) ligos atvejai.

⁵ <https://www.ecdc.europa.eu/en/all-topics-z/dengue/surveillance-and-disease-data/autochthonous-transmission-dengue-virus-eueea>